

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 31 MAART 1937

No. 1109

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE OORZAKEN VAN DE TOENEMENDE MELKPRODUCTIE door J. Buter	242
Een kentering in de waardeering der verplichte W.A.-verzekering door Mr. W. van Elden	244
De koffiesituatie door J. F. Haccoë	245
Rotterdam in het vierde kwartaal van 1936 door Mr. W. F. Lichtenauer	247
De Rijksmiddelen over Februari 1937	249
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De monetaire politiek van Oostenrijk door Prof. Dr. Richard von Strigl	250
AANTEKENINGEN:	
Javasuiker-afschepingen	251
MAANDLIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	252
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Die Bankaufsichtsgesetze der Welt in deutscher Sprache	251
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	254, 255
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	253—256

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt waren de meeste valutakoersen een fractie lager dan de voorgaande week, maar van een noemenswaardige wijziging in de quantitative verhouding van vraag en aanbod was nauwelijks sprake. Het Egalisatiefonds bleef practisch op non-actief, de betalingsbalans blijkt bijna voortdurend in evenwicht te zijn. Hoewel het natuurlijk voorbarig is op de statistieken vooruit te loopen, en men in dit opzicht geheel op feeling af moet gaan, zou men toch geneigd zijn te concluderen, dat de loopende posten van de betalingsbalans een wat gunstiger beeld toonen dan vóór de depreciatie van den Gulden, vooral door de belangrijke verbetering van de opbrengst van den onzichtbaren export, en dat het surplus nu nog wordt opgeslokt door kapitaalexport. Uit de activiteit der administratiekantoren, waar nog voortdurend certificaten voor Amerikaansche aandelen worden aangevraagd, krijgt men den indruk, dat de kapitaalbeweging naar de Vereenigde Staten nog altijd aanhoudt. De kapitaalstroom naar ons land is wel vrijwel tot stilstand gekomen, zoodat de kapitaalexport gedekt moet zijn door overschot op de loopende posten. Aldus begint zich geleidelijk weer een toestand te ontwikkelen, die onder normale omstandigheden voor ons land gebruikelijk is.

Bijzondere tendenzen voor verschillende valuta's zijn niet aan te wijzen. Alleen voor Fransche Francs blijft de vraag nog overwegend, hetgeen gezien de ongunstige situatie van de loopende posten der betalingsbalans alleen kan voortkomen uit kapitaalbeweging. Het Fransche Egalisatiefonds blijft ingrijpen om Ponden te koopen, zoodat de koers weinig verandert.

Ook de geldmarkt geeft weinig wijziging. Daartoe is trouwens weinig aanleiding; een stijgende tendens van de geldrente is onder de huidige omstandigheden niet te verwachten, en ook de mogelijkheid van verdere daling is zeer beperkt, omdat voor het merendeel de noteeringen op noodpeil zijn aangeland. Callgeld zal wel nimmer beneden $\frac{1}{4}$ pCt. dalen, prolongatie heeft reeds eenige jaren lang een „ijzeren minimum" van 1 pCt., en wat de discountmarkt betreft, is er in de kortlopende soorten ook niet veel speling meer. Driemaandspapier blijft verhandeld op $\frac{3}{16}$ pCt. Vier- tot achtmaandspapier gaat op $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ pCt., de koersen, welke bij de laatste onderhandsche inschrijving ten behoeve van het Egalisatiefonds basis van de toewijzing waren. Voor de langere termijnen bleek op dit niveau niet bijzonder veel belangstelling te bestaan, zoodat de toewijzing daarvoor betrekkelijk gering was. Het lijkt niet onmogelijk, dat de Agent van de Schatkist wat minder heeft toegewezen dan den omvang van het vervallend papier, temeer omdat het Egalisatiefonds waarschijnlijk nog over een behoorlijk saldo beschikt.

Op de beleggingsmarkt bleef de stemming voor de oude laagrentende schuld nog ongunstig, terwijl de kortlopende leeningen favoriet bleven. De angst voor stijging van den rentevoet blijkt vrij algemeen te zijn, en weinig beleggers willen zich op het oogenblik voor langen tijd vastleggen aan het $3\frac{1}{2}$ pCt. rentetype. De emissiemarkt ligt onder die omstandigheden vrijwel verlaten, omdat begrijpelijkerwijze de geldnemers er ook weinig voor voelen hun financieringspositie op losse schroeven te zetten door conversie in leeningen met een looptijd zoo kort, dat de amortisatie niet uit den gewonen dienst kan plaats vinden.

DE OORZAKEN VAN DE TOENEMENDE MELKPRODUCTIE.

(Rationalisatie in de veehouderij).

Alle tot nu toe genomen maatregelen, welke in hoofdzaak tot doel hadden te komen tot een beperking der melkproductie hebben niet geleid tot het gewenschte resultaat. Wij herinneren hier aan de afslachting van oude koeien in 1933/34, van drachtig jongvee in 1934/35 en aan de maatregelen tot melksteunbeperking, welke laatste het niet verder gebracht hebben dan voorbereidende maatregelen. Hoewel deze voorbereiding hier en daar zeer ver gevorderd was, werden deze maatregelen wegens onuitvoerbaarheid en naar aanleiding van een adres van den F.N.Z. en de Centrale Landbouworganisaties eerst uitgesteld en daarna opgeheven.

Wij zullen in dit artikel pogen na te gaan, welken invloed deze maatregelen hebben gehad op de grootte van de melkproductie en aan welke oorzaken de nog steeds stijgende melkproductie moet worden toegeschreven.

Dat de melkproductie voortdurend stijgt, staat wel vast. Het blijkt niet alleen uit de statistieken, welke worden bijgehouden van de hoeveelheid verwerkte melk, maar ook uit de steeds toenemende boterproductie, welke van 1933 tot en met 1936 steeg van 85.5 miljoen kg tot ruim 100 miljoen kg. Wel is de kaasproductie gedurende de laatste jaren iets gedaald, maar daar staat een belangrijke stijging tegenover van de fabricage van melkpoeder en condens, die de daling van de kaasproductie geheel compenseert.

Waarschijnlijk staat tegenover de stijging van de hoeveelheid verwerkte melk een geringe daling van de hoeveelheid melk, welke in consumptie is gebracht en allicht is ook de hoeveelheid melk, gebruikt voor veevoeder in de laatste jaren iets afgenomen in verband met het kleiner aantal kalveren en biggen.

De uitkomsten vermeld in de publicatie van de Directie van den Landbouw: Economisch-Statistische Onderzoekingen No. 2 geven een beeld omtrent het verloop der melkproductie. En al zijn de hierin vermelde uitkomsten, zooals ook in die publicatie is opgemerkt, te laag, zij geven toch een vrij goed beeld van het verloop der melkproductie. Nemen wij deze berekeningen als uitgangspunt, dan steeg de melkproductie in de jaren 1930 t/m. 1935 van 4406 miljoen kg tot 4826 miljoen kg, een stijging alzoo van 9½ pCt.

De grootte der melkproductie wordt nu door verschillende factoren beïnvloed. Deze factoren zijn tweerlei. Wij maken hier onderscheid tusschen variabel niet te beïnvloeden factoren en tusschen factoren, die de veehouder zelf kan bepalen.

Tot de eerste behoren in hoofdzaak weersomstandigheden en het al of niet optreden van besmettelijke ziekten onder het vee. Wanneer men nu het verloop der melkproductie beziet over een vrij lange periode, dan kan de moeilijk objectief te meten factor der weersomstandigheden buiten beschouwing blijven. Wat het al of niet optreden van besmettelijke ziekten betreft, hiervan is bekend, dat deze zich in de laatste jaren niet in belangrijke mate hebben voorgedaan. Tot op zekere hoogte geldt ook hiervan dat zij over een langere periode gezien niet die invloed op het verloop der melkproductie hebben, als dit voor twee opeenvolgende jaren met een jaar met veel besmettelijke ziekten en een jaar zonder dit verschijnsel, het geval is.

Van de factoren, die vooral over een langere periode in acht moeten worden genomen, is wel de belangrijkste het aantal melkkoeien. Daarnaast moet worden gelet op de oppervlakte grasland, de kwaliteit van het grasland, op het gebruik van veevoedermiddelen en op de bemesting van het grasland.

Achtereenvolgens zal worden nagegaan, in hoeverre het toenemen van de melkproductie kan zijn veroorzaakt, door het verbruik van krachtvoerders, de

meer of mindere bemesting, het aantal melkkoeien, de samenstelling van den melkveestapel en de oppervlakte grasland. In het bijzonder wordt daarbij het tijdvak van 1933 t/m. 1936 onder de loupe genomen.

Aantal melkkoeien.

In de jaren 1933, 1934 en 1935 bedroeg de totale melkproductie volgens de genoemde publicatie van de Directie van den Landbouw resp. 4580, 4626 en 4826 miljoen kg. Zooals blijkt uit de in de Staatscourant gepubliceerde wekelijksche statistieken omtrent de fabriekmatige zuivelproductie is van 1935 op 1936 de hoeveelheid fabriekmatig-verwerkte melk opnieuw gestegen met ongeveer 7 à 8 pCt. Men kan dan ook veilig aannemen, dat de totale melkproductie van 1935 op 1936, rekening houdende met een kleine daling van de hoeveelheid melk, welke in consumptie is gebracht en met de omstandigheid, dat de op de boerderij verwerkte melk niet in dezelfde mate is gestegen als de fabriekmatig verwerkte melk, is gestegen met 5 à 6 pCt. en dus in 1936, uitgaande van bovengenoemde gegevens ongeveer 5100 miljoen kg heeft bedragen. Naar schatting zijn deze cijfers ongeveer 6 pCt. te laag, zoodat de melkproductie in werkelijkheid in de genoemde jaren zou hebben bedragen, resp. 4850, 4900, 5150 en 5400 miljoen kg.

Het aantal melkkoeien bedroeg in de jaren 1933 t/m. 1936 resp. 1.452.000, 1.434.000, 1.435.000 en 1.455.000 stuks. In verband met het bovenstaande volgt daaruit, dat de melkproductie per koe in de jaren 1933 t/m. 1936 achtereenvolgens bedroeg 3340, 3410, 3590 en 3700 kg. Het toenemen van de melkproductie is dus niet het gevolg van een grooter aantal melkkoeien, maar moet aan andere factoren worden toegeschreven.

Verbruik van krachtvoerders.

Wat nu het verbruik van krachtvoerders betreft, hieromtrent is een berekening gemaakt door het Centraal Bureau voor de Statistiek, welke berekening is uitgevoerd tot en met 1934. Het verbruik van krachtvoerders, waarmede hier speciaal veevoederkoeken en meel daarvan bedoeld wordt, is in die berekening bepaald door de som van invoer en binnenlandsche productie te verminderen met den uitvoer. Wanneer men dezelfde berekening ook uitvoert voor de jaren 1935 en 1936, vindt men voor het verbruik van krachtvoerders in de jaren 1933 t/m. 1936 resp. 644, 624, 581 en 562 miljoen kg. Alzoo bij een stijgende melkproductie een voortdurende daling van het gebruik van krachtvoerders. Daarnaast is ook de invoer van maïs in die jaren gedaald en wel van 1239 miljoen kg in 1933 tot achtereenvolgens 997 en 886 miljoen kg in 1934 en 1935, waarop weer een geringe stijging intrad tot 911 mill. kg in 1936.

Hieruit kan dus voorzichtig de conclusie worden getrokken, dat de toeneming der melkproductie niet het gevolg is van overmatig bijvoeren. Integendeel, de verbruikscijfers geven een daling aan van het verbruik van krachtvoerders.

Bemesting.

Nu dient rekening te worden gehouden met den invloed, die een grotere gras- (c.q. hooi-) productie kan hebben ondergaan, als gevolg van een variabel gebruik van kunstmest. Deze invloed is niet nauwkeurig te bepalen. De enige gegevens, die ons ter beschikking staan, zijn de wegens onvolledige bekendheid met voorraden niet nauwkeurige verbruikscijfers voor kunstmest, gepubliceerd door de Directie van den Landbouw. Vooral is daarbij van belang het verbruik van stikstoffen, dat volgens genoemde publicatie is gedaald van 83.7 miljoen kg in 1933 tot 43 miljoen kg in 1935. Hoewel deze cijfers dus onvolledig zijn, geven zij toch geen enkelen grond voor de verwachting, dat de bemesting van het grasland in de laatste jaren is toegenomen. De weergegeven cijfers geven een daling aan van het stikstofverbruik tot op

de helft, al kan men hieraan niet al te groote waarde hechten. In elk geval is het onwaarschijnlijk dat de stijging van de melkproductie bevorderd zou zijn door een toenemend kunstmestgebruik.

Wijzigingen in de samenstelling van den veestapel.

Iets uitvoeriger moeten worden besproken de wijzigingen, die zich gedurende de laatste jaren hebben voltrokken in de samenstelling van den melkveestapel. Zooals bekend is en ook in een vorig artikel is besproken ¹⁾ heeft er van 1933 tot 1936 een vrij belangrijke verschuiving plaats gehad van jongere naar oudere koeien. Aangezien de productie van oudere koeien groter is dan van jongere, heeft de verschuiving een toeneming der melkproductie bevorderd, in dien zin, dat de gemiddelde productie per koe gestegen is. Het is zonder meer niet te zeggen, welke invloed aan dezen factor moet worden toegekend. Door een vrij eenvoudige berekening kan men dezen invloed echter wel objectief binnen zeer nauwe grenzen vaststellen. Wij maken daarbij gebruik van de bij de gehouden tellingen gemaakte splitsing in eerste, tweede, derde en oudere kalfsmelkkoeken. Weet men bovendien de gemiddelde productie per koe voor deze vier rubrieken, dan is ook de invloed van de verschuiving van jongere naar oudere koeien na te gaan.

Teneinde nu de gemiddelde productie voor de verschillende soorten koeien te kunnen vaststellen, wordt gebruik gemaakt van door het N.R.S. verschaft gegevens, waaruit kon worden afgeleid, dat de gemiddelde producties van eerste, tweede, derde en oudere kalfskoeien zich verhouden als 9½ : 11 : 12 : 13.

Deze verhouding kan echter niet zonder meer worden overgenomen voor den geheelen rundveestapel. Men moet nl. rekening houden met de omstandigheid, dat de productie bij het ouder worden der koeien gemiddeld bij den totalen melkveestapel sterker stijgt, dan voor stamboekkoeken, aangezien de sterfte bij den totalen rundveestapel aanmerkelijk groter is dan bij stamboekkoeken. Daar nu in het algemeen juist de minder goede melkkoeken het eerst afvallen, volgt hieruit, dat de gemiddelde productie per koe bij het ouder worden der koeien, voor den totalen melkveestapel daardoor nog eens extra stijgt.

Derhalve wordt hier aangenomen, dat de gemiddelde producties voor de vier genoemde rubrieken zich verhouden als 9, 11, 12 en 14.

Met behulp van deze verhoudingen en de bekende aantallen koeien, kan nu uit de totale melkproductie, de gemiddelde productie per koe voor de verschillende rubrieken worden berekend.

Was nu de toeneming van de melkproductie het gevolg van de verschuiving van jongere naar oudere koeien — welke verschuiving — het zij nog eens met nadruk gezegd — niet het gevolg is van een langer aanhouden der oudere koeien, waarvan geen sprake is, maar van het in sterkere mate aanhouden van jongere koeien ¹⁾, dan zou de gemiddelde productie voor de vier rubrieken van naar ouderdom ingedeelde koeien niet gestegen zijn.

Voert men nu de berekening uit, dan blijkt, dat ook voor de verschillende rubrieken de melkproductie per koe is toegenomen. Men vindt nl. voor de gemiddelde productie per koe de onderstaande hoeveelheden.

Gemiddelde productie per koe in kg.				
	1933	1934	1935	1936
1e kalfskoe	2530	2580	2700	2780
2e kalfskoe	3090	3150	3300	3390
3e kalfskoe	3370	3440	3600	3700
oudere kalfskoeien	3930	4020	4200	4325
Gemiddeld per koe	3340	3410	3590	3700

De gemiddelde productie ook voor de naar ouderdom gerangschikte groepen van melkkoeken is dus belangrijk toegenomen en wel met ongeveer 10 pCt. De gemiddelde productie van alle koeien is toegenomen met ongeveer 11 pCt. Hieruit volgt dat door de ver-

schuiving van jongere naar oudere koeien, slechts een toeneming van de melkproductie kan zijn veroorzaakt van ongeveer 1 pCt., zoodat deze factor een uiterst geringen invloed heeft gehad op de totale melkproductie. Wel moet hierbij worden bedacht, dat hier alleen rekening gehouden is met de veranderingen in de samenstelling van het totale aantal melkkoeken. Trouwens het aantal op zichzelf is van 1933 op 1936, met een daling in 1934 en 1935, vrijwel gelijk gebleven.

Men kan ook den invloed van de veranderingen in grootte en in samenstelling tegelijk nagaan. Stel nl. dat de gemiddelde producties van de naar ouderdom ingedeelde groepen van melkkoeken in 1933 en 1936, gelijk gebleven was, dan had de melkproductie in 1936 bedragen ongeveer 4915 miljoen kg en zou dus van 1933 tot 1936 slechts zijn toegenomen met 1½ pCt., terwijl in werkelijkheid de melkproductie in dit tijdvak is toegenomen met ongeveer 11 pCt. Hiermede is o.i. genoegzaam aangetoond, dat de verschuivingen in den veestapel, bij het door ons aangenomen ruime verschil tusschen de productie van jongere en oudere koeien slechts een vergelijkenderwijs uiterst geringe toeneming der melkproductie heeft veroorzaakt.

Behalve dus de veranderingen in samenstelling en grootte van den melkveestapel, die slechts een uiterst geringen invloed hebben gehad, leidden de tot nu toe behandelde factoren, nl. het verbruik van krachtvoerders en de meer of mindere bemesting van het grasland tot een negatief resultaat.

Wijziging in de bebouwde oppervlakte.

Een factor, die voorts van belang is, is de oppervlakte grasland en de oppervlakte, bebouwd met veevoerders. Ook hieromtrent geven de landbouwinventarisaties van de afdeling Statistiek van het Landbouw-Crisis-Bureau uitkomst.

De inventarisaties van Mei 1934, 1935 en 1936 geven de volgende uitkomsten:

	1934	1935	1936
	in 1000 ha		
Blijvend grasland	1365	1335	1324
Kunstweiden	47	35	30
Mangelwortels en voederbieten	46	46	45
Koolrapen en knollen	6	4	3
Roode klavers	22	19	18
	1486	1439	1420

Uit deze tabel blijkt, dat de oppervlakten weiland en veevoedergewassen zijn afgenomen en wel met bijna 5 pCt. sinds 1934 en dat, terwijl zoowel de melkproductie als het aantal stuks rundvee in hetzelfde tijdvak toegenomen is.

Deze tegengestelde ontwikkeling heeft zoowel een grotere veedichtheid, als een grotere melkproductie per ha tengevolge gehad. Definieert men als veedichtheid het aantal melkkoeken per 100 ha en verstaat men daaronder zoowel blijvend grasland en kunstweiden, dan ziet men dat de veedichtheid in 1934, 1935 en 1936 bedroeg resp. 95, 105 en 107 en de melkproductie per ha resp. 3452, 3765 en 3988 kg. Uit de toeneming van de veedichtheid volgt onmiddellijk, dat de melkproductie per ha grasland nog sterker toegenomen is dan de melkproductie per koe. Alleen van 1934 tot 1936 bedroeg de toeneming van de melkproductie per ha ongeveer 13 pCt.

Neemt men het totaal aantal runderen als maatstaf, dan is de veedichtheid van 1934 op 1935 gedaald van 163 tot 151 en daarna weer gestegen tot 157.

Ook de wijzigingen in de oppervlakte grasland zouden dus geen grotere melkproductie doen verwachten.

Selectie van den veestapel en betere voedermethoden.

Twee factoren moeten thans nog worden besproken, nl. de verbeteringen in de kwaliteit van den melkveestapel en een meer of minder doelmatiger voeding. Wat de eerste factor betreft, welke ook

¹⁾ E.-S. B. van 17 Februari jl.

kan worden aangeduid met *selectie*, zij verwezen naar mijn reeds genoemd artikel in E.-S.B. van 17 Februari jl. Men kan nl. selectie in den veestapel bereiken, door de minst productierijke koeien hoe eerder hoe liever ter slachtbank te voeren. M.a.w. een maatstaf voor de selectie kan worden gevonden in de in het bovenvermelde artikel gedefinieerde sterftepercentages der koeien. Een grootere selectie brengt dan met zich mee hogere sterftepercentages en omgekeerd. En nu is het opmerkelijk, dat de sterftepercentages voor alle groepen van runderen sinds 1933 voortdurend gedaald zijn, het sterkst voor jongere en minder sterk voor oudere koeien. Het meer aanhouden (niet langer aanhouden(!)) der koeien heeft een selectie eerder tegengewerkt dan bevorderd.

Hiertegenover staan echter enkele door de Regeering genomen maatregelen, die wel een selectie in de hand hebben gewerkt. Deze maatregelen zijn:

1o. de afslachting van oudere koeien in 1933/34, waarbij veel vee van minder goede kwaliteit (t.b.c. dieren) uit de markt genomen werden.

2o. De afslachting van jongere koeien in 1934/1935 waarbij ook niet de beste koeien werden opgeruimd.

3o. De teeltbeperking waardoor de boer een grootere keus heeft voor de aan te houden kalveren.

Al deze maatregelen, die in hoofdzaak ten doel hadden naast verbetering van de vleeschpositie, een beperking der melkproductie, hebben een zuivering in de koeienstallen teweeggebracht, waardoor ongetwijfeld de gemiddelde productie per koe is opgevoerd.

Daarnaast moet dan nog worden gewezen op de propaganda en voorlichting omtrent betere voedermethoden. Ook de daling van het verbruik van krachtvoerders wijst er op, dat men voeders, die het eigen bedrijf oplevert, beter heeft weten te benutten. Van 1934 op 1935 heeft voorts ook de beperking van de varkens- en kippenstapel, meer voeder beschikbaar doen komen voor den rundveestapel. Van 1935 op 1936 is deze factor echter van weinig betekenis, hetgeen blijkt bij een vergelijking der inventarisatie-uitkomsten.

Samenvatting.

De in het voorgaande geschetste ontwikkeling der melkveehouderij werpt nu een heel ander licht op de vaak schrikbarend geachte toeneming der melkproductie.

Indien — en dat is van groot belang — de afzetmogelijkheden van onze zuivelproducten behouden blijven, dan is het de vraag, of de toeneming der melkproductie wel zulk een ongunstig verschijnsel is, als wel eens wordt voorgesteld. Uit het voorgaande blijkt nl., dat de toeneming der melkproductie gepaard ging met een rationalisatie, tot uiting komende in een gedaald voederverbruik, een kleinere oppervlakte grasland, een niet gestegen verbruik van meststoffen en een intensivering van de veehouderij.

Blijkbaar is door de technische verbeteringen in de melkveehouderij het bereiken van het optimum, ter sprake komende bij de wet van de verminderende meeropbrengsten, nog niet bereikt. Hierdoor is het gelukt de productiekosten van de melk zoo laag mogelijk te houden. In dit opzicht gaat het derhalve met de melkveehouderij den goeden kant uit.

Mocht men onverhoopt, wegens een eventuele inkringing der afzetmogelijkheden van onze zuivelproducten toch tot een productiebeperking worden gedwongen, dan dient men er op bedacht te zijn, het bereikte resultaat niet verloren te laten gaan. Men zou dit eventueel kunnen bereiken, door alleen op die bedrijven te beperken, waar een omzetting van melkveehouderij op akkerbouw niet op technisch-economische bezwaren stuit. Hiervoor zouden dan vooral de gemengde bedrijven in aanmerking komen, voor zoover het op die bedrijven aanwezige grasland voor omzetting in bouwland geschikt is.

J. BUTER.

EEN KENTERING IN DE WAARDEERING DER VERPLICHTE W.A.-VERZEKERING.

In den strijd over het voor en tegen van het stelsel der verplichte wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voor automobilisten en motorrijders gaan er meer en meer stemmen op, die tegen invoering van dit stelsel waarschuwen. En deze stemmen komen van zeer gezaghebbende zijden.

Hetgeen tegen de verplichte W.A.-verzekering wordt aangevoerd verdient in het bijzonder ten onzent alle aandacht. Gelijk bekend, overweegt onze Regeering immers sedert enkele jaren maatregelen te dezer zake te treffen. Bij de behandeling van de begrooting van Justitie is er onlangs vanuit de Tweede Kamer op aangedrongen met de voorbereiding van het ten vorigen jare reeds aangekondigde wetsontwerp meerderen spoed te betrachten. De Minister heeft daarop toen geantwoord, dat het wetsontwerp in een vergevorderd stadium verkeert en dat er uitzicht is, dat het binnenkort de betrokken departementen zal kunnen verlaten¹⁾.

Stonden aanvankelijk de bestrijders van deze plannen min of meer alleen en konden zij zich niet in de sympathie van de publieke opinie verheugen, langzamerhand is hierin thans een kentering gekomen.

In Frankrijk en in Duitschland, waar geruimen tijd ook een sterke strooming *pro* viel te constateeren, is men niet tot invoering van een desbetreffende wet overgegaan. In Frankrijk hebben zich de Fédération Nationale des Clubs Automobiles de France, de automobilconstructeurs, de Touring Club, de Kamers van Koophandel en het Veiligheidscongres alle tegen invoering uitgesproken. In Duitschland is de zaak zelfs heelemaal van de baan.

Van bijzonder belang schijnen mij voorts de stemmen uit de praktijk van het bedrijfsleven, die tegen het systeem der verplichte W.A.-verzekering zijn opgegaan in de vergadering van het Comité de Transport par Route van de Internationale Kamer van Koophandel, welke op 9 October 1936 te Parijs heeft plaats gehad. In het rapport, dat destijds een onderwerp van bespreking heeft gevormd²⁾ valt de nadruk wel zeer stellig op de schaduwzijden van het stelsel der verplichte verzekering.

Allereerst worden de bezwaren van meer technischen aard aangestipt, die aan dit stelsel kleven. Deze bezwaren zijn:

1. dat verzekeringsdwang alleen *toch* niet in *alle* gevallen schadeloosstelling garandeert, omdat er altijd automobilisten gevonden zullen worden, die in strijd met de wettelijke voorschriften onverzekerd langs den weg rijden;

2. dat er gevallen voor zullen komen, waarin de verzekering van den aanrijder ongeldig zal blijken, omdat deze zijn verplichtingen tegenover assuradeuren niet is nagekomen;

3. dat assuradeuren insolvent kunnen blijken, tenzij tegelijk met de verzekeringsdwang een ingrijpende overheidscontrole op W.A.-assuradeuren wordt ingevoerd;

4. dat bij een lage premie slechts onvoldoende dekking mogelijk is;

5. en dat geen verzekering baat indien de aanrijder zich uit de voeten weet te maken en niet achterhaald kan worden.

Dit zijn alles argumenten, die ook in ons land langzamerhand velen wel niet meer onbekend in de ooren zullen klinken³⁾. Zij zijn echter de voornaamste niet. Van onvergelykelijk veel grooter gewicht is de *economische kant van de kwestie*. Het is de bij-

¹⁾ Begrooting Justitie 1937. Voorloopig Verslag blz. 2—3 en Memorie van Antwoord blz. 2—3.

²⁾ Een uitvoerig uittreksel uit dit rapport is gepubliceerd in „De Bedrijfsauto” van 22 October 1936.

³⁾ Vgl. Dr. Pestman in E.-S.B. van 9 en 16 October 1935 en Mr. Van Wulfften Palthe in E.-S.B. van 13 November 1935.

zondere verdienste van het rapport, dat het met nadruk hierop heeft gewezen.

Verzekeringdwang beteekent, naar thans wel algemeen wordt erkend, verhooging van de verzekeringspremies, dus economisch gesproken verhooging van transportkosten, stijging van kostprijzen. Propageert men invoering van verplichte W.A.-verzekering, dan gaat men in de richting van verzwareing van de lasten van het wegverkeer, houdt men verdere ontwikkeling hiervan tegen in stede van deze te bevorderen.

Teekenend is dan ook, dat de Deutsche regering bij haar streven om de ontwikkeling van het automobilisme zooveel mogelijk te stimuleeren, juist uit deze overweging niet van verzekeringdwang heeft willen weten, doch integendeel er alles op gezet heeft om de premies omlaag te krijgen.

Eveneens beteekent verzekeringdwang verhooging van het gevaar op den weg. Dit is een punt, dat nog niet zoo algemeen wordt ingezien. De ervaring heeft uitgewezen, dat in landen met verplichte W.A.-verzekering de ongevallen-frequentie en de omvang van de geclaimde schaden toeneemt. Dit moge paradoxaal schijnen, het is niet onbegrijpelijk. Het besef, dat allen, die aan het automobiilverkeer deelnemen, *toch* verzekerd zijn, verleidt klaarblijkelijk een zeker aantal bestuurders ertoe minder voorzichtigheid te betrachten. Door invoering van verzekeringdwang wordt het verantwoordelijkheidsgevoel verzwakt.

Wij zien hier dus, dat de invoering van verplichte W.A.-verzekering, gedacht als middel ter bestrijding van een *sociaal* euvel — de onverhaalbare schaden — *economisch* in tweeërlei opzicht een hoogst ongewenscht effect heeft. Allereerst verhooging van de transportkosten. Voorts vermindering van de veiligheid, d.i. vermeerdering van schaden. Dit zijn punten van zeer principiëlen aard. Wanneer deze bij een enquête van een instelling als de Internationale Kamer van Koophandel naar voren komen, dan stemt dit zeer zeker tot nadenken.

Hetgeen te dier zake in het rapport van het Comité de Transport par Route wordt opgemerkt, heeft inmiddels op treffende wijze bevestiging gevonden in cijfers, die het laatste jaarverslag van het Zwitserse Bureau Fédéral des Assurances heeft gegeven omtrent de resultaten van de automobiilverzekering aldaar. In Zwitserland bestaat de verplichte W.A.-verzekering sedert 1933. Omtrent het effect ontleen ik aan genoemd jaarverslag de navolgende gegevens:

Jaar	Premie	Uitgekeerde schaden	Schaden nog in behandeling
1930 ..	Frs. 14.307.342	Frs. 8.640.681	Frs. 4.728.758
1931 ..	„ 16.444.283	„ 10.300.348	
1932 ..	„ 16.327.559	„ 12.326.244	„ 5.594.999
1933 ..	„ 24.282.161	„ 13.732.708	
1934 ..	„ 25.009.415	„ 15.380.120	

Na de invoering van de verplichte W.A.-verzekering zijn de betaalde premiebedragen aldus ca. 50 pCt. hooger dan voordien. Wat voor schaden moest worden uitgekeerd en in verband met nog in behandeling zijnde gevallen moest worden gereserveerd, is in 1934 echter meer dan 100 pCt. meer dan in 1932. Dat zowel de meerdere premies als de meerdere schaden grootendeels voor rekening komen van het verhoogde W.A.-risico, ligt voor de hand. De premie-opbrengst van de cascoverzekering liep onder den druk van de stijgende W.A.-premies zelfs terug van frs. 5.970.000 in 1931 tot frs. 4.910.000 in 1934. Per wagen steeg de W.A.-premie gemiddeld met ca. 100 pCt.

Uitgedrukt in procenten van de premie-opbrengst beliepen in 1934 in Zwitserland de uitgekeerde en nog in behandeling zijnde schaden:

Categorie:	Schadeclaims:	
	1933	1934
Personenauto's	71 pCt.	72 pCt. van premie-opbrengst
Vrachtauto's	93 „	93 „ „ „ „ „
Motorrijwielen	91 „	95 „ „ „ „ „
Spec. Risico's	93 „	119 „ „ „ „ „

Ongetwijfeld zal ook de toenemende snelheid en intensiteit van het wegverkeer van invloed zijn geweest op deze zeer ongunstige resultaten. Onmiskenbaar is echter, dat het economisch effect van de verplichte W.A.-verzekering, zowel wat de factor der transportkosten betreft als wat die der schaden aangaat, hoogst onbevredigend dient te worden genoemd. Bovendien kan onder dergelijke omstandigheden ook het bedrijf van W.A.-assuradeuren bezwaarlijk flooreeren!

De vraag dringt zich op, of men door invoering van verplichte W.A.-verzekering het paard niet achter den wagen spant. *Verzekering* is ténslotte niet anders dan *afwenteling* van verlies, van schade. Zij is slechts een doekje voor het bloeden. Beter is het door meer doeltreffende *veiligheidsmaatregelen* de schade, het verlies zooveel mogelijk te voorkomen.

Dit is het inzicht dat vooral in Amerika de laatste jaren meer en meer veld wint. Het moet er niet in de eerste plaats om gaan alle denkbare schade-mogelijkheden door verzekering te dekken. Voorkomen is beter dan genezen. De schadeloosstelling van eventuele verkeersslachtoffers moet secundair blijven. Van meer belang is door verbeterde veiligheidsvoorschriften en verkeerscontrole schadegevallen zooveel mogelijk te voorkomen. Dit is primair. Om schadeloosstelling te bereiken mag men in ieder geval nimmer zijn toevlucht nemen tot middelen die de gevaarfactor verhoogden.

In dezen geest is het ook, dat de Amerikaansche Kamer van Koophandel zich in April 1936 heeft uitgesproken:

„Many states have adopted legislation embodying various principles designed to assure to the citizens of their states the financial responsibility of motorists. The primary consideration in automobile legislation should be the reduction of the number and the severity of accidents. Having carefully considered the experience in the states which have adopted such legislation, the Chamber reiterates its support of the basic principles involved in the so-called automobile financial or safety responsibility laws, but is opposed to the principles of compulsory automobile insurance. It is opposed to the creation of state automobile insurance funds.”

Het wil mij voorkomen, dat dit oordeel alle aandacht verdient. Niet alleen, omdat hier van zeer gezaghebbende zijde tegen het systeem van verplichte W.A.-verzekering wordt gewaarschuwd. Maar nog meer, omdat hier de weg wordt aangewezen, waarlangs het vraagstuk behoort te worden aangepakt.

De Kamerleden, die bij de behandeling van de begroting van Waterstaat op een beter toezicht op de wegen hebben aangedrongen⁴⁾, hebben m.i. van een juist inzicht blijk gegeven dan zij, die onzen Minister van Justitie hebben gevraagd om toch vooral spoed te betrachten met de voorbereiding van het wetsontwerp op de verplichte verzekering van automobilisten tegen de gevolgen van wettelijke aansprakelijkheid. Er is hier meer heil te verwachten van een doeltreffende verkeersinspectie, als door onzen Minister van Waterstaat in zijn Memorie van Antwoord aangekondigd, dan van het wetsontwerp op verplichte W.A.-verzekering, dat ten Departemente van Justitie in voorbereiding is.

Mr. W. VAN ELDEN.

⁴⁾ Begroting Waterstaat 1937. Voorloopig Verslag blz. 3: Memorie van Antwoord blz. 5.

DE KOFFIESITUATIE.

Het feit, dat de koffieprijzen slechts zeer aarzelen aan de algemeene tendens naar een hooger niveau meedoen, wettigt de veronderstelling, dat bij dit product factoren aanwezig zijn, welke een prijsstijging ernstig tegenwerken. Wel is waar zijn wij in het begin van dit jaar getuige geweest van een opwaartsche beweging, welke echter door een scherpe daling werd gevolgd, doch deze had een kunstmatige basis, op welke wij nog nader terugkomen.

Wie zich in groote trekken een beeld van de positie van het product wil vormen, heeft, ook als buitenstaander, voldoende aan een paar feiten. Daar is in de eerste plaats de vernietiging van meer dan 40 miljoen balen sedert men in Brazilië met deze wijze van saneering een aanvang heeft gemaakt en ter aanvulling het feit, dat in de tweede helft van Februari van dit jaar meer dan 800.000 balen aan het gezondmaken van de markt ten offer moesten vallen. De capaciteit van de destructors is thans zoodanig, dat per dag 100.000 balen kunnen worden vernietigd en niet onaardig was de overigens ietwat sarcastische doch wel typeerende aanteekening in een marktbericht van de Liverpoolse firma Buston & Cy., dat binnenkort de aanplant van koffieboomen zou moeten worden uitgebreid — inplaats van beperkt — teneinde deze machines van materiaal te voorzien.

Daar is in de tweede plaats het feit, dat de wereldproductie voor 1936/37 op niet minder dan 34 miljoen balen (1934/35 ongeveer 28 miljoen) wordt geschat bij een verbruik van 25 à 27 miljoen.

En in de derde plaats verdient herinnering het streven van Brazilië om met andere koffie-produceerende gebieden tot een overeenstemming te komen, waarvan de conferenties te New York en Bogota het gevolg zijn geweest.

Gelijk bekend was koffie lange jaren eigenlijk het uitvoerproduct en dus verreweg de belangrijkste bron van welvaart voor Brazilië en dus ook de hoofdzakelijke bron van ontvangsten voor de Regeering. En zodoende kwam het, dat die Regeering meende er goed aan te doen ten gunste van den prijs van dit product op de markt te intervenieeren. Het gevolg dezèr maatregelen was dat de koffie-aanplantingen in Brazilië en ook elders werden uitgebreid en dat Brazilië voortdurend op de markt meer in het hoekje kwam te zitten, waar de klappen vielen.

Terwijl in 1905/06 de wereldproductie van koffie 14.8 miljoen balen bedroeg, waarvan ongeveer 10.8 van Brazilië en ongeveer 3.9 van andere gebieden, wordt de verhouding voor 1936/37 geschat op 21½ miljoen van Brazilië en 12½ miljoen van elders. Kon vroeger een mislukking van den oogst voor eenige jaren een oplossing van de moeilijkheden geven — en is de oogst in Brazilië in kleinere of grotere mate meer dan eens mislukt —, de oogsten van de andere landen zijn in hun totaal stabiel en de mislukking in het eerstgenoemde land zou reeds vrij drastisch moeten zijn om de productie beneden het verbruik der wereld te brengen.

Weliswaar werd in Brazilië de aanplant van nieuwe struiken verboden en het planten van katoen aangevoerd (export in 1936 ongeveer 1.000.000 balen), doch conversie van oude in jonge aanplantingen is wel mogelijk en ook tusschen de katoenzaden schijnen wel koffieboonen te vallen.

Het spreekt vanzelf, dat waar het verdedigen van den koffieprijzen voor Brazilië een levensbelang was geworden, andere landen deze taak gaarne overlieten en de producenten elders waren zoo verstandig, er voor te zorgen, dat hun voorraden tijdig, desnoods tegen wat lagere prijs, werden gespuid.

En zodoende bleef aan Brazilië niet alleen de taak ten behoeve van den prijs te intervenieeren, doch bovendien om de voorraadvorming te verzorgen, een taak die tot groote — thans niet meer geregeld vermeld wordende — voorraden in het binnenland heeft geleid. Ook hier is weer sprekend het complex

van maatregelen, dat de Braziliaansche Regeering voor den oogst van 1936/37 heeft gehandhaafd en welke in hoofdzaak op het volgende neerkomen:

1o. 40 pCt. van den oogst mag door de planters direct van hun plantages naar de exporthavens worden verzonden zonder eenige nadere bemoeiing van het Departamento Nacional de Cafe;

2o. 30 pCt. moet seriesgewijze worden verzonden naar regeeringspakhuisen in het binnenland, alwaar zij blijven onder contrôle der Regeering, totdat zij door deze seriesgewijze worden afgeroepen;

3o. 30 pCt. van den oogst moeten de planters tegen ontvangst van 5 milreis per baal (dus minder dan 1 cent per Kilo) aan het Departamento Nacional de Café leveren ter vernietiging.

De beide eerste groepen worden thans regelmatig naar Santos afgevoerd en in pakhuisen opgeslagen.

Doch niet alleen langs dezen weg biedt de Regeering steun, ook op de markt wordt geïntervenieerd en in dit verband is zeker wel tekenend, wat dit jaar ter markt is geschied. Aan de Folha da Manhã — vertaling van den makelaar J. B. Manger — wordt hieromtrent het volgende ontleend: een termijnmakelaar te Santos kocht op de termijnbeurs voortdurend contracten op, waardoor de prijzen dagelijks werden opgedreven, een manipulatie van welke men meende, dat zij met medeweten van het Nationale Koffiedepartement geschiedde. De voorzichtige handelaars, die tegenover hun binnenlandsche aankopen hedge-verkopen op de termijnmarkt hadden loopen, waren door dit oploopen der prijzen gedwongen ter handhaving hunner posities bij de Liquidatiekas hun onderpand te vergrooten door bijstorting. Zulks was ook het geval met de speculanten, die in de positie van het product geen basis voor een prijsstijging zagen en dus rustig afgaven. Dit moest tenslotte tot geforceerde dekkingen leiden, welke de markt tijdelijk sterk opdreven en toen deze hun maximum bereikten, werden de aankopen door den makelaar stopgezet, waarvan een paniek en scherpe protesten het gevolg waren. Wel heeft men kunnen lezen, dat toegezegd is geworden de verliezen te vergoeden, doch het is typeerend, dat op deze wijze geïntervenieerd wordt tot schade van den reëelen handel en met als gevolg een huiverigheid om groote voorraden te houden.

Doch uit Brazilië hebben wij meer vernomen, er zal geïntervenieerd worden tot normaliseering van de markt en ook de Regeering van Columbia — na Brazilië de grootste producent — schijnt thans met intervenieeren te zijn begonnen, zulks ongetwijfeld als gevolg van de tijdens de conferentie te Bogota genomen besluiten en aanbevelingen. Gaat men na, wat hier zooal besproken is, dan hoort men talloze bekende klanken, doch kan men zich toch niet onttrekken aan de gedachte, dat voor de koffiemarkt als geheel en op den duur niets nieuws bereikt is. Er is afgesproken te zullen intervenieeren ter verhooging van het prijspeil en de markt heeft daarop natuurlijk vriendelijk in opwaartsche richting gereageerd, mede dank zij dit ingrijpen, doch dit is niets nieuws. Brazilië heeft gepoogd ook anderer schouders onder den drukken last der voorraden te krijgen, doch het succes daarvan was maar zeer matig. En volkomen begrijpelijk. Ondanks de risico-verdeeling, welke door den aanplant van katoen daar wordt toegepast, blijft koffie nog de eerste rol spelen en is Brazilië genoodzaakt zich groote offers voor het verkrijgen van het minst ongunstig resultaat ten aanzien van het totale inkomen uit dien bedrijfstak te blijven getroosten. Dat anderen, die thans — en naar het ons voorkomt volkomen terecht — van die gedwongen handelwijze, welke door de vroegere verdedigingspolitiek, die geen rekening hield met de structuurverandering in de voortbrenging, is veroorzaakt, alleen maar de vruchten wenschen te plukken en niet ook op hun productie- en afzetpolitiek in nadeeligen zin invloed wenschen te oefenen spreekt welhaast vanzelf. Het

is hier nog geen „entweder, oder”, dat Brazilië *aan de anderen kan voorleggen*, doch een *entweder* *voor zijn eigen welvaart*. En zoolang dit nog zoo is, zal het vermoedelijk wel moeilijk zijn anderen van de noodzakelijkheid van medewerking tot het gezondmaken der positie te overtuigen.

Die saneering is evenwel noodig, gelijk uit de in het begin van dit artikel gegeven cijfers blijkt. Zij kan slechts komen van de zijde van de productie of van die van het wereldverbruik.

Het verbruik van koffie wordt in hooge mate belemmerd door de heffingen en regelingen, waaraan het product nagenoeg overal onderworpen is. Hooge invoerrechten toch maken het prijsniveau van slechts ondergeschikte beteekenis voor den omvang van het verbruik en juist daar waar koffie massadrink is, speelt de prijs een belangrijke rol. Men zoekt dan naar surrogaten, indien de detailprijs te hoog wordt. Het is dan ook begrijpelijk, dat tijdens de besprekingen der Amerikaansche koffieproducenten, naast het gezamenlijk optreden tegen belemmeringen op handelspolitiek gebied, de propaganda voor koffie en bestrijding der surrogaten punten van bespreking hebben uitgemaakt. Het is echter ook duidelijk, dat de met de propaganda samenhangende offers allereerst zullen moeten worden gebracht door het land, dat de voorraden moet houden; immers, dat heeft in eerste instantie belang bij een vermeerdering van het verbruik. Daarbij komt, dat voor de betere koffies — bestemd voor „smaakverbruik” — de belangen ten deele anders liggen dan voor landen, welke voor „massa-verbruik” produceeren.

Doch er komt nog een belangrijke factor bij; men kan over deze hausse denken, zooals men wil, men kan haar gezond of ongezond achten, vast staat, dat de bewapening er een groot aandeel in heeft. Deze bewapening nu schept geen primaire, hoogstens wellicht een kleinere secundaire behoefte aan koffie, doch vereischt integendeel daar, waar de deviezenmoeilijkheden tot een selectie onder de invoeren leiden, allereerst den invoer van stoffen, die voor haar van belang zijn en leidt dus noodzakelijkerwijze tot een achteruitstelling van producten als koffie. Doch bovendien, in de toekomst zal de rekening voor de bewapening moeten worden gehonoreerd; men kan thans wel ten behoeve daarvan leenen, doch eens zullen de leeningen en intusschen reeds de rente moeten worden terugbetaald en is het dan zoo onredelijk daarvan een noodgedwongen beperking van de consumptie — en daaronder van koffie — te verwachten? De factoren aan de zijde van het verbruik zijn naar het ons voorkomt zeker niet bemoedigend.

Van de zijde van de productie kan, naar het ons voorkomt, een gezondmaken alleen maar komen door een verkleining van de productie-capaciteit. Zoolang Brazilië echter nog voor een goed deel zijner welvaart van de koffie afhankelijk is, werkt het deze tegen en moet zulks ook doen. Immers, de natuurlijke saneering kan alleen komen door een langdurige prijsdaling beneden de differentieele kosten der voortbrenging, een uitteringsproces, waarvan het nog geheel niet zeker is, dat Brazilië zelf niet een der slachtoffers zou worden. Men kan weliswaar ook pogen door onderling overleg tot een verkleining van de productie-capaciteit te komen, doch van een algemeene overeenstemming kan, naar het ons voorkomt, niets worden verwacht, omdat koffie op te veel plaatsen wordt voortgebracht en nog kan worden voortgebracht en omdat wederom de belangen te verschillend zijn. Wij denken nu niet alleen aan de koloniale preferenties, wij denken wederom ook aan de positie van Brazilië tegenover de andere landen. En aan de mogelijkheid voor deze om, ook voor inferieure koffies, de voorraden te spuien onder de bescherming van Brazilië's gedwongen prijsinterventie.

Wel heeft de prijsdaling der afgelopen jaren reeds een begin van saneering gebracht; de productie van Nederlandsch-Indië b.v. is sedert 1934 geregeld en voor 1936 tegenover 1934 met ruim 7.000.000 kg ver-

minderd, doch van elders worden weer grootere oogsten gemeld.

Het kan haast niet anders of de druk op de markt blijft, zoolang er geen grondige wijziging in de structuur van Brazilië's economisch leven komt.

Wat den prijs van het product aangaat, deze heeft, ondanks de gemelde factoren, een stijging te zien gegeven, die, naar onze meening, ook, zij het in geringere mate, zonder de interventie zou zijn opgetreden. Wij baseeren dit oordeel op algemeene factoren, welke beteekenis, naar het ons voorkomt, in den regel te veel wordt onderschat. Wederom, men moge van deze hausse over het algemeen denken wat men wil, de factoren van hersteld vertrouwen en van de monetaire maatregelen spelen een zeer belangrijke rol. Die monetaire maatregelen hebben o.i. de tendens het prijsniveau kunstmatig te verhoogen en dat over de geheele lijn, totdat daarop de even noodzakelijke terugslag komt. Het hersteld vertrouwen is ook een algemeene factor, welke feitelijk ongunstige individuele verhoudingen minder pessimistisch doet zien. Men kan nu eenmaal niet zeggen dat een product te hoog of te laag noteert, de prijs valt niet mathematisch te bepalen, behoudens op den duur naar beneden. Daarbij komt, dat berichten als die van de conferenties maar al te graag, indien men optimistisch is, worden gezien als momenten welke een gezonde basis voor de toekomst zullen scheppen, dat bovendien een prijsstijging de financieele kracht en het crediet van Brazilië vergroot en dus de kans, dat de interventie wordt voortgezet, wederom verhoogt en dan komt dus de geheele keten totdat op een gegeven oogenblik blijkt, dat een der schakels toch te zwak was.

Het beeld van het prijsverloop is voor het oogenblik van groote beteekenis, doch men moge toch vooral ook aandacht schenken aan den achtergrond, waar tegen het wordt geprojecteerd.

J. F. H.

ROTTERDAM IN HET VIERDE KWARTAAL VAN 1936.

De Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam heeft thans haar statistiek doen verschijnen over het vierde kwartaal van 1936, waarin, als naar gewoonte, mede zijn vervat de gegevens over het jaar 1935 en het voorafgaande gedeelte van 1936, alles kwartaals- of maandsgewijs.

Ik betwijfel, of er ooit een boek van deze aard is verschenen of zal verschijnen, waarin de cijfers getuigen van zoveel economische wisselvalligheid binnen een kort tijdsbestek. Het eerste kwartaal van 1935 behoorde nog ten volle tot het tijdvak van algemene depressie, waarin slechts de toenemende behoefte van Duitsland aan erts een gunstig element vormde. Op de laatste dag viel de slag van de devaluatie van de Belgische Franc, waardoor de moeilijkheden voor de havenstad Rotterdam, een eigen acuter karakter kregen. In het derde kwartaal werd deze gang van zaken geaccentueerd. In het begin van het vierde kwartaal nam Nederland de eerste maatregel van weer in het kader ener nationale havenpolitiek: de verlaging der zeeloodsgelden tot het Belgische peil. Ongeveer tegelijkertijd kondigde de Volkenbond de sancties tegen Italië af, als indirect gevolg waarvan ook het massavervoer van Duitse steenkool over Rotterdam weder begon te stijgen, terwijl overigens Antwerpen steeds meer terrein op Rotterdam won. In het eerste kwartaal van 1936 maakte deze divergerende ontwikkeling van de haven verdere vorderingen. Het tweede kwartaal verliep aanvankelijk op dezelfde wijze, doch bracht tegen het einde twee sensationele gebeurtenissen: de sociale onrust in België met de grote havenstaking in Antwerpen en de ingrijpende verlaging van de Rotterdamse haventarieven. Het derde kwartaal vertoonde onder deze omstandigheden veel betere cijfers voor de eerste Nederlandse haven, waartoe mede werd bijgedragen door de toenemende mate, waarin de uitwisseling van producten tussen Oost- en West-Duitsland werd geleid langs de buitenweg over Rotterdam als bemiddelaar

tussen Rijn en zee. Op een der laatste dagen van dit tijdvak viel dan weder een der in het raam van deze beschouwing zeer schokkende gebeurtenissen voor, door de veelvuldigheid waarvan deze jaren zijn gekenmerkt: de depreciatie van de Gulden. Voegt men daarbij de in België nog altijd doorwerkende invloed van de sociale onrust en de toenemende bedrijvigheid in de wereld, met name ook in Duitsland, vooral door de herbewapening, dan kan het niet verbazen, dat 1936 is geëindigd met sterk stijgende cijfers op vrijwel ieder gebied. De krachtsinspanning van Nederland, de moeilijkheden van België en de in sommige opzichten hoge eisen van het Duitse achterland hebben daartoe samengewerkt.

Demonstreren wij de toeneming van de Rotterdamse bedrijvigheid met een greep uit verschillende gegevens.¹⁾

	Vierde kwartaal van:	
	1935	1936
Scheepvaart langs Nieuwe Waterweg.....	5.535.060 reg.t.	6.097.879 reg.t.
In- en uitvoer ter zee over Rotterdam	2.149.188 gew.t.	2.396.770 gew.t.
Doorvoer ter zee over Rotterdam	5.314.400	6.313.115
Rijnvervoer van en naar Rotterdam	6.218.650	7.008.889
Passagiersvervoer ter zee	36.217	39.849
Taken vaste havenarbeiders ¹⁾	369.834	365.141
Taken losse havenarbeiders ¹⁾	198.850	254.100
Vershil tussen bij de spaarbanken ingelegde en opgevraagde gelden	- f 17.380	+ f 390.537
Uitgaande interlocale telefoongesprekken	541.258	653.999
Intern. telefoongesprekken	111.522	129.137
Op de arbeidsb. ingeschreven mannelijke werklozen	52.299	50.810

¹⁾ Deze cijfers betreffen de in dienst van bij de Scheepvaart-Vereeniging Zuid aangesloten werkgevers verrichte arbeid.

Ongetwijfeld zijn dit cijfers, die er goed uitzien. Evenwel was het er daarom nog verre van, dat de positie, welke Rotterdam voor de crisis innam tegenover Antwerpen, de concurrerende Belgische havenstad, zou zijn hersteld. Dit blijkt bijvoorbeeld uit vergelijking van de volgende drie-jaarlijkse cijfers (in tons van 1.000 kg):

	Vierde kwartaal van:		
	1930	1933	1936
In- en uitvoer ter zee over Rotterdam	2.454.505	1.997.306	2.396.770
Doorvoer ter zee over Rotterdam	5.567.038	4.092.615	6.313.115
Totaal Rotterdam	8.021.543	6.089.921	8.709.885
Totaal Antwerpen	5.591.558	4.956.421	7.002.681
Rijnvaart Rotterdam	6.478.832	4.049.119	7.008.889
Rijnvaart Antwerpen	1.237.176	1.084.844	1.836.551

Als men nu nog bedenkt, dat in 1934 Pernis (met Vondelingenplaat) bij Rotterdam is getrokken, waardoor de latere Rotterdamse cijfers voor zee- en Rijnvervoer zeker een paar honderdduizend ton hoger zijn dan het geval zou wezen, indien de maatstaf onveranderd ware gebleven, dan blijkt Rotterdam binnen de oude grenzen zelfs in dit zéér gunstige kwartaal ter zee slechts ongeveer 5 pCt. boven 1930 uit te komen tegen Antwerpen ruim 25 pCt. Op de Rijn, waar de beide havens rechtstreeks concurreren, bedragen de overeenkomstige getallen naar schatting 7 pCt. en 50 pCt. Bij de beoordeeling van deze cijfers moet men niet uit het oog verliezen, dat onze stad sedert 1930 zeer krachtig heeft geijverd voor aanpassing aan de ver-

¹⁾ Curiositatis causa worde er mede op gewezen, dat het aantal verzonden postwissels van 92.745 in het vierde kwartaal van 1935 is gestegen tot 180.679 in het vierde kwartaal van 1936. Desniettemin is het totaalbedrag dezer postwissels nog enigszins gedaald en wel van f 1.535.122,04½ tot f 1.519.517,21. Dit merkwaardige verschijnsel is te wijten aan het sneeuwbalstelsel, dat in het bedoelde tijdvak heeft geleid tot verzending van een groot aantal postwissels tot zeer lage bedragen.

anderde omstandigheden (naast de in de aanhef dezes reeds genoemde maatregelen worde herinnerd aan de reorganisatie van het havengeld in 1933 en de verlaging van de particuliere tarieven), terwijl het peil van 1930 op zichzelf in Rotterdam als zéér onbevredigend gold (men denke aan de befaamde rapporten der stukgoedcommissie).

Als factoren, welke deze toestand beheersen, worde kortelijk herinnerd aan:

a. De Duitse uitzonderingstarieven op de spoorwegen, welke de Nederlandse en Belgische zeehavens beide nadeel toebrengen in het West-Duitse achterland en waartegen geen ander kruid is gewassen dan een zó goedkoop en zó goed bedienen van dit achterland langs de Rijn, dat het Duitse belang verbiedt niet het volle nut te trekken van het kostbare actief, dat de Rijn voor de Duitse volkshuishouding betekent.

b. De vrijstelling van in Elzas-Lotharingen via België ingevoerde goederen van betaling van surtaxes d'entrepôt et d'origine, welke grote schadepost voor onze haven tegen het einde van het veelbewogen jaar 1936 bijna geheel of ten dele scheen te zullen verdwijnen, toen de opzegging door Duitsland van de Acte van Mannheim dit vooruitzicht weer verstoortte. Ook hier bestaat een buitenlands belang, dat voor verbetering pleit: het voordeel, dat de vrije keus tussen verschillende concurrerende wereldhavens zou medebrengen voor Oost-Frankrijk, dat nu tegenover een Antwerps monopolie staat.

c. De vervijfvoudiging in 1934 van de Franse surtaxes, waardoor België echter vermoedelijk zwaarder is getroffen dan Nederland.

d. De Belgische Rijnvaartpremies, een rechtstreekse agressie van België op het gebied, waar Rotterdam zulke enorme belangen heeft. Deze ongunstige factor is voor rechtstreekse bestrijding door Nederland vatbaar en het is onbegrijpelijk, dat ons land daartoe niet overgaat, teneinde de ondermijnende kracht van deze vorm van havenprotectie te doen verdwijnen. Dat op het ogenblik de resultante van alle voor- en nadelige elementen een batig saldo voor Rotterdam laat, kan immers de betekenis der nadelige factoren op zichzelf niet wegnemen. Vooral als men ziet hoever Rotterdam relatief bij Antwerpen achterop is geraakt, met name in de Rijnvaart, dan vraagt men zich af, wát er toch eigenlijk wel zou moeten gebeuren om ons land de hemdsmouwen te doen opstropen ten overstaan van deze niet aflatende bedreiging.

Bij dit alles moet ook thans weder worden gewezen op het toenemen van de zogenaamde Duits-Duitse doorvoer, een vorm van zeer passief vervoer over Rotterdam, dat onze haven natuurlijk op zichzelf welkom is, doch dat bij vergelijking van verschillende jaren niet op één lijn mag worden gesteld met gewone, ten volle internationale, doorvoer tot dezelfde hoeveelheden.

Het onderstaande overzicht geeft een goede indruk van de verrassende veelzijdigheid, waarmede dit Duits-Duitse vervoer zich de jongste tijd ontwikkelt⁴⁾:

	Vierde kwartaal van:			
	1935		1936	
	Rivier-afwaarts	Rivier-opwaarts	Rivier-afwaarts	Rivier-opwaarts
	(in tons van 1000 kg)			
Kalk, tras, cement, krijt	11.000		8.000	
Kunstmest	23.000		22.000	
Meel en bloem van rogge		22.000		25.000
Kunsteen en werken daarvan	9.000		5.000	
Ruwe beetwortelsuiker		64.000		71.000
Granen behalve mais ..		203.000		222.000
Natuursteen	62.000		91.000	
	105.000	289.000	126.000	318.000

⁴⁾ De statistiek laat niet toe dit vervoer geheel nauwkeurig te bepalen. De cijfers voor elk artikel op zichzelf zijn maxima. Daar minder belangrijke goederensoorten niet zijn opgevoerd, zijn de totaalstellingen evenwel waarschijnlijk niet te hoog. Al deze cijfers betreffen vervoer met overlading. Het eveneens stijgende Rijnzeevervoer zonder overlading komt daar nog bij.

Als men nu in aanmerking neemt, dat in 1930 dit Duits-Duitse vervoer slechts in geringe mate bestond, en voorts rekening houdt met de invloed der annexatie van Pernis en Vondelingenplaat, dan blijkt uit de verzamelde gegevens, dat de elementen, welke in het laatste kwartaal van 1930 het vervoer over Rotterdam vormden, in 1936 niet of nauwelijks aanleiding gaven tot meer levendigheid in Rotterdam als Rijn- en zeehavens.

Door deze overweging komt de vooruitgang, welke bij vergelijking tusschen 1930 en 1936 voor Antwerpen wel degelijk aanwezig is, zonder dat daarvoor een andere bijzondere verklaring is te vinden dan de doorwerking van de invloed der intussen verscherpte Rijnvaartpremie-politiek, in een des te opmerkelijker licht te staan. Hoe men de zaak ook keert of wendt, altijd komen de premies weder voor de dag, onverschillig of de gang van zaken overigens voor Rotterdam goed of kwaad is. Tussen rozen is de slang even gevaarlijk als tussen doornen. Of liever gevaarlijker, want in de laatste omgeving is de mens opletterder.

De jaren 1935 en 1936 bieden, gelijk in de aanvang dezes in herinnering werd gebracht, zulk een fel geschakeerd mozaïek van uiteenlopende omstandigheden, dat de volle jaarcijfers daardoor aan vergelijkingswaarde inboeten. Dat neemt niet weg, dat zij in een reeks informatieve waarde hebben omtrent de plaats waar wij ons bevinden. Daartoe mogen hier ten slotte weder enige indexcijfers over volle jaren volgen:

	1929	1932	1934	1935	1936
Wereldhandel (hoeveelheid)	100	73,9	77,2	82,3	85,4
Goederenbeweging ter zee over Groot-Hamburg....	100	73,2	75	73,7	81,4
Doorvoer ter zee over Rotterdam	100	45,7	68,3 ¹⁾	72,- ¹⁾	86,- ¹⁾
Binnenl. goederenbew. ter zee over Rotterdam	100	78,6	78,8 ¹⁾	77,3 ¹⁾	87,4 ¹⁾
Totale goederenbeweging ter zee over Rotterdam..	100	54,3	71,1 ¹⁾	73,3 ¹⁾	86,4 ¹⁾
Goederenbeweging ter zee over Antwerpen	100	66,9	80,1	89,2	96,9
Internationale Rijnvaart over Rotterdam	100	46,6	64,4 ²⁾	67,6 ¹⁾	78,2 ¹⁾
Internationale Rijnvaart over Antwerpen	100	76,4	98,4	111,2	111,6

¹⁾ Met inbegrip van Pernis (Vondelingenplaat).

²⁾ Sedert 1 Mei 1934 a.n.v. Pernis (Vondelingenplaat).

Deze cijfers wettigen in de eerste plaats de conclusie, dat Antwerpen onder de grote Noordzeehavens de slechte jaren quantitatief het best heeft doorstaan. Zelfs in het zware jaar 1936 heeft het zeevervoer zich daar verder ontwikkeld. Waarschijnlijk is dit laatste het gevolg van het deel, dat België heeft gehad aan de toeneming van het wereldverkeer. Op de Rijn heeft Antwerpen immers zijn positie wel kunnen handhaven, doch niet verder verbeteren. Groot-Hamburg is naar verhouding in 1936 meer vooruitgegaan dan Antwerpen. Dat de haven bij 1929 vergeleken nog het meest ten achter staat, is wel te wijten aan de Duitse moeilijkheden met de internationale betalingen en het daarmee verband houdende streven naar autarkie. Dat de Nederlandse in- en uitvoer over Rotterdam in 1936 zo flink is gestegen, valt enerzijds toe te schrijven aan de toenemende buitenlandse handel, anderzijds aan de verbeterde concurrentie-mogelijkheid tegenover Antwerpen. De krachtige stijging van de doorvoer is ten slotte te danken aan de eenzijdige ontwikkeling van Duitsland, dat voor zijn zware industrie in het westen des rijks voordelig gebruik kan maken van de Rijn, in de tweede plaats aan het toenemende Duits-Duitse vervoer, extra-territoriaal blijk van het autarkische streven, in de derde plaats aan de interne moeilijkheden van de Belgische concurrentie, waardoor de Rijnvaartpremies dit jaar aan Antwerpen geen uiterlijk waarneembare winst hebben gebracht.

Tenslotte: vergeleken bij de ontwikkeling van de wereldhandel sedert 1929 constateren wij slechts een voorsprong van betekenis voor Antwerpen ter zee en op de Rijn, een achterstand van betekenis voor Rotterdam op de Rijn (d.i. dus voornamelijk in de functie der stad als voorhaven van West-Duitsland) en van Groot-Hamburg.

De dag, waarop een vastberaden Nederland aan de Nederlandse zeehavens hun positie op de Rijn tegenover de Belgische geheel zal hebben hergeven, zal, naar op grond van deze gegevens mag worden gehoopt, de nationale Nederlandse havenpolitiek, gevoegd bij de inspanning van de zeehavens zelf, naar alle waarschijnlijkheid ertoe leiden, dat de inzinking van het havenvervoer door de depressie niet dieper meer zal zijn dan de inkrimping van de wereldhandel — als die er dan nog zal wezen — onvermijdelijk zal maken. Dan zal de weg vrij zijn voor een verder strekkende poging, n.l. om te trachten weder uit te rijzen boven het onbevredigende niveau, waarop de haven zich, althans wat het stukgoed betreft, na de wereldoorlog altijd heeft bevonden.

Als de Nederlandse nationale havenpolitiek eenmaal duidelijk vorm zal hebben aangenomen, dan zal het dus voorlopig niet ontbreken aan stof om inhoud eraan te geven.

Mr. W. F. LICHTENAUER.

DE RIJKSMIDDELEN OVER FEBRUARI 1937.

De tweede maand des jaars heeft, blijkens het in dit nummer voorkomende Overzicht, voor een mooie middelenopbrengst gezorgd. De niet-directe belastingen brachten ditmaal f 33.356.000 in 's Rijks schatkist tegen f 27.465.400 in Februari 1936, hetgeen een vooruitgang beteekent van f 5.890.500. En voorts werd de raming overschreden met f 2.212.200, wat voor de kleinste maand van het jaar een zeer gunstig resultaat is. Doch wat vooral tot tevredenheid stemt, is, dat de stijging zich voltrok over vrijwel de geheele linie. Alleen de gedistilleerdaccijns, de bieraccijns en de belasting op gouden en zilveren werken liepen terug en dan nog maar met kleine bedragen, doch alle overige heffingen gaven een, in sommige gevallen zelfs belangrijk overschot. Wat de raming betreft, deze werd overtroffen bij het statistiekrecht, den geslachtaccijns, den tabaksaccijns, de omzetbelasting, de couponbelasting, de zegelrechten, de registratierechten en de loodsgelden.

Tengevolge van deze ruime opbrengst maakte ook het Overzicht over de eerste twee maanden van het jaar een goed figuur. De totale opbrengst beliep f 63.720.200 tegen f 55.209.000 in hetzelfde tijdvak van 1936 en bij een evenredige raming van f 62.287.500. Slechts vier accijnzen (die op wijn, gedistilleerd, bier en tabak) brachten minder op dan in 1936 (tezamen tot een bedrag van f 316.100); de overige middelen verschaften tezamen een surplus van f 8.827.200. De keer ten goede, die in de opbrengst der Rijksmiddelen na de depreciatie van den Gulden te constateeren viel, heeft zich tot dusver gehandhaafd.

Bij nadere analyse blijkt, dat de dividend- en tantiëmebelasting f 38.700 meer heeft opgeleverd. Deze vooruitgang is vrijwel uitsluitend te danken aan de opcenten, welke geheven worden in gevolge de wet van 20 December 1935 (Staatsblad No. 725), die in de eerste maanden van het vorige jaar nog geen invloed op de ontvangsten uitoefenden. Dat de raming niet werd gehaald, is hieraan toe te schrijven, dat verreweg het grootste gedeelte uit deze heffing in slechts enkele maanden in het midden van het jaar wordt verkregen.

De invoerrechten vertoonden een accres van f 897.100, doch bleven f 644.300 bij de gemiddelde maandraming ten achter. Bij dit laatste moet worden bedacht, dat de jaarraming voor 1937 f 7.250.000 hooger is gesteld dan voor 1936, welke verhooging heeft

plaats gehad met het oog op de verhooging der benzinebelasting. Al beteekent de opbrengst van de afgelopen maand weer een stijging in vergelijking met de onmiddellijk daaraan voorafgaande maand, het peil van het laatste kwartaal 1936 is nog bij lange na niet bereikt. De handelsbelemmeringen (contingenteeringen e.d.) houden een uitbreiding van het handelsverkeer nog steeds tegen. In dit verband is wel opvallend de stijging van het statistiekrecht, dat ditmaal f 65.400 meer opbracht dan in Februari 1936, een voor dit kleine middel niet onaanzienlijk bedrag. Bovendien werd de maandraming met f 60.900 overschreden. Uit deze toeneming met ongeveer 50 pCt. blijkt wel een belangrijke vermeerdering van den omvang van onzen buitenlandschen handel.

De accijnzen maakten ditmaal over het algemeen een vrij goed figuur. De zoutaccijns bracht f 2.700 meer op, doch kon de raming niet halen (tekort f 4.400). Na de hooge ontvangst van Januari jl. kan de opbrengst van de afgelopen maand echter niet gering worden genoemd. De geslachtaccijns leverde een surplus van f 38.100 en overtrof de raming met f 20.800. Toch was de ontvangst ditmaal belangrijk lager dan in de voorafgaande zes maanden; de maand Februari 1936 was daaer ook voor dit middel ongunstig. Over het algemeen heeft de geslachtaccijns den laatsten tijd geregeld een stijging kunnen vertoonen dank zij de hogere rundveeprijzen. De wijnaccijns liep op met f 8.500, doch de beide eerste maanden van het kwartaal zijn voor deze heffing van minder beteekenis. De gedistilleerdaccijns bleef zich in dalende richting bewegen; de vermindering bedroeg f 21.000. Wellicht is hier eenige wisselwerking met de maand Januari, toen de ontvangst hoog was. Het verbruik loopt met dit al nog geregeld terug. Hetzelfde geldt van den bieraccijns, die ditmaal f 5.200 minder verschaft. Ook op zichzelf beschouwd was de ontvangst van Februari jl. gering; immers f 129.300 beneden de maandraming. De suikeraccijns leverde f 157.600 méér op, doch de ontvangst van Februari 1936 was aan den lagen kant. De raming werd ditmaal althans niet gehaald (tekort f 77.800). Daartegenover staat de vrij goede ontvangst van Januari jl. Tenslotte moge nog worden gewezen op den tabaksaccijns, die een hooger opbrengstcijfer aanwees van f 234.300, terwijl de raming werd overtroffen met f 20.600. Waar de maand Januari jl. echter belangrijk minder opleverde dan in dezelfde periode van het vorige jaar, is de ontvangst van de eerste twee maanden f 108.800 bij die van Januari en Februari 1936 ten achter gebleven.

De belasting op gouden en zilveren werken verschaft f 600 minder. Daarentegen gaf de omzetbelasting een belangrijke stijging te zien (van f 606.800). Hiermede werd het gemiddelde peil van het laatste kwartaal 1936 weer bereikt. Waar de opbrengst van deze heffing evenwel groote fluctuaties vertoont, is het verstandig den loop van het middel nog even aan te zien, alvorens daaromtrent een conclusie te trekken. De couponbelasting geeft nog steeds ruime baten; ditmaal bedroeg de vooruitgang f 99.100 en het overschot boven de raming f 460.800. In de eerste twee maanden werd reeds f 626.300 meer ontvangen dan waarop blijkens de raming is gerekend.

De z.g. conjunctuurheffingen vertoonen bijzonder mooie cijfers. De zegelrechten gaven f 2.577.400 meer bij een ontvangst van f 3.955.600. Er kwam dus ongeveer driemaal zooveel binnen als in Februari 1936. Van de toeneming komt f 709.500 op rekening van een ruimer vloeien van de Beursbelasting. De maandraming werd bij de zegelrechten overschreden met f 2.588.900. Deze cijfers vinden voor een deel hun verklaring in den levendigen handel ter beurze en voorts in den invloed van het groote aantal conversies van gemeenteleeningen en pandbrieven. Met de registratierechten gaat het den laatsten tijd ook veel beter; de stijging bedroeg ditmaal f 369.600. Er is

in den handel in vast goed en op de hypotheekmarkt weer meer leven gekomen.

De successierechten gaven opnieuw een niet onbelangrijke stijging te zien (van f 802.300). De opbrengst van Februari 1936 was echter laag; de maandraming werd in de afgelopen maand althans niet gehaald (tekort f 53.200). Toch gaat het met deze heffing den laatsten tijd goed, al moet hierbij worden overwogen, dat de gunstige opbrengsten voornamelijk zijn te danken aan de 20 procenten, die met ingang van het vorige jaar worden geheven, doch aanvankelijk nog niet konden doorwerken. De loodsgelden brachten f 19.900 méér op en overtroffen de verwachting met f 23.700, eenerzijds wegens de verhooging van het tarief, anderzijds wegens de meerdere bedrijvigheid in het scheepvaartverkeer.

Over de Directe Belastingen valt niet veel te zeggen. Voor de grondbelasting is thans een bedrag van f 7.370.500 op kohier gebracht. Ultimo Februari 1936 was de stand f 4.544.300. Het voordeelig verschil van f 2.826.200 is te danken aan een vlugger verloop van de aanslagregeling. Het zuiver kohierbedrag van de overige directe belastingen ondervond in de afgelopen maand vrijwel geen verandering. In vergelijking met den stand van den overeenkomstigen dienst op hetzelfde tijdstip van 1936 vertoont de inkomstenbelasting een teruggang van f 1.440.600. Daarentegen is de stand van de vermogensbelasting thans f 55.800 hooger en die van de Verdedigingsbelasting I f 1.900 gunstiger. De belasting van de doode hand wijst thans een zuiver kohierbedrag van f 306.400 aan (het vorige jaar was reeds f 366.300 op kohier gebracht).

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE MONETAIRE POLITIEK VAN OOSTENRIJK.

Prof. Dr. Richard von Strigl te Weenen schrijft ons:

Toen Oostenrijk in 1931 devalueerde, behoorde het tot de eerste landen, die onder den invloed van de langdurige economische crisis dezen maatregel namen. Destijds was de Oostenrijksche devaluatie een gevolg van de interventie, die in verband met een bankcrisis had plaats gehad. Het was dus niet een van die gevallen, waarbij een devaluatie tot stand kwam met de bedoeling, om uit de devaluatie algemeene voordeelen voor het bedrijfsleven te verkrijgen. Sedertdien bleek de Oostenrijksche monetaire politiek in staat, de stabiliteit van de Schilling te handhaven. Toen in September 1936 de laatste groote depreciatiegolf begon, werd deze politiek van de Oostenrijksche Nationale Bank in het geheel niet gewijzigd. Wel meende menige buitenlandsche kring met een loslaten van de tot dusver gevolgde richtlijn van de monetaire politiek te mogen rekenen, doch het rustig vasthouden aan de tot dusver gevoerde politiek was voldoende om een tijdelijk te lage waardeering van de Schilling op de buitenlandsche wisselmarkten vrij spoedig weer te boven te komen.

In het Oostenrijksche bedrijfsleven gingen er echter in sterke mate stemmen op, die in het belang van een vergrooting van de concurrentiekracht van den Oostenrijkschen uitvoer zoo niet een devaluatie, dan toch vergaande beschermende maatregelen van den Staat verlangden. Het kwam zelfs zoo ver, dat bevoegde instanties belangrijke belastingverhoogingen voorstelden, waarvan de opbrengst tot bescherming van den export moest dienen. Zoowel de Oostenrijksche Nationale Bank als ook de Regeering verklaarden destijds onmiddellijk met groote beslistheid de tot dusverre gevolgde monetaire politiek principieel te handhaven. De vergaande verlangens tot steun aan den export werden dan ook afgewezen.

Voor deze monetaire politiek waren zeer gegronde redenen beslissend. Voor alles moet door een klein land — dat naar verhouding sterk bij het internationale handelsverkeer is betrokken, tengevolge van

de noodzakelijkheid der grondstoffenvoorziening — in het oog worden gehouden, dat een devaluatie zeer snel tot een verhooging van de prijzen in het binnenland zou moeten leiden. Deze omstandigheid en ook verdergaande overwegingen, welke met den noodtoestand van den landbouw rekening houden, zouden daarmede ongetwijfeld ook een verhooging van de prijzen van de binnenlandsche landbouwproducten hebben veroorzaakt. De landbouw zou toch uit een devaluatie geenerlei winst behalen, wanneer de prijzen van zijn producten niet zouden stijgen, wanneer tegelijkertijd de prijzen voor goederen, welke de landbouw moet koopen, stijgen en wanneer tenslotte de agrarische uitvoer in hoofdzaak slechts mogelijk is tot prijzen, welke inderdaad in sterke mate beneden de binnenlandsche prijzen liggen. Onder deze omstandigheden zou de prijsbeweging snel om zich heen hebben gegrepen en had men spoedig als gevolg van de devaluatie ook met een actie tot verhooging der geldloonen rekening moeten houden temeer waar de kosten van levensonderhoud in Oostenrijk thans reeds relatief zeer hoog zijn. Een verstoring van het bestaande sociale evenwicht ware echter evenmin wenschelijk.

Uit dergelijke overwegingen blijkt ongetwijfeld, dat met een grotere winst in de richting van een economische opleving uit een devaluatie voor Oostenrijk niet behoeft te worden gerekend. Het is in het algemeen duidelijk, dat het voordeel van de kosten, dat door een devaluatie zou kunnen worden verkregen, niet steeds lang zal aanhouden, en met het verlies van dit voordeel worden ook alle andere voordeelen uit een devaluatie weder prijsgegeven. Op deze wijze hebben zuivere utiliteitsoverwegingen in Oostenrijk de politiek van de stabiele valuta kunnen steunen. Dit was ook ongetwijfeld die politiek, welke op den duur als de beste zou kunnen worden beschouwd. Juist de mogelijkheid tot investering en het verschaffen van langlopende credieten, dank zij een ongeschokt vertrouwen in de valutapolitiek, zal voor de toekomst gunstiger vooruitzichten opleveren.

Niettemin moest de leiding van de Oostenrijksche economische politiek inzien, dat de reeds vóór de devaluaties van September 1936 bestaande te hooge opvoering van het Oostenrijksch prijsniveau in vergelijking met andere landen in haar gevolgen door de nieuwe devaluaties wordt verscherpt. Een vrij hoog prijsniveau moet steeds tot een beperking van den omvang van den handel leiden. Zoo was de Oostenrijksche Regeering direct na het bekend worden van de devaluaties genoodzaakt tot een politiek van prijsverlaging over te gaan. Een onderzoek naar de kostenverhouding bij enkele producten moest de mogelijkheid van prijsverlagingen in eenige gevallen constateeren. Het feitelijk resultaat van deze pogingen was, dat bij enkele artikelen prijsverlagingen konden worden doorgevoerd of voorbereid. Daartegenover staat weliswaar het feit, dat er op andere gebieden en wel ook onafhankelijk van de beweging tot prijsstijging op de wereldmarkt enkele op zichzelf staande prijsverhogingen geconstateerd konden worden.

Op welke wijze de actie tot prijsverlaging moet worden voortgezet, zal het vraagstuk der naaste toekomst zijn. Men dient te bedenken, dat het handhaven van het prijsniveau in het binnenland hoofdzakelijk steun vindt in de beperkende maatregelen van de handelspolitiek. Het is duidelijk, dat het losmaken van enkele prijzen van het wereldprijsniveau op des te grotere schaal zal geschieden, naarmate de buitenlandsche concurrentie niet door invoerrechten, maar bovendien ook door invoercontingenteeringen wordt geweerd. De noodzakelijkheid dat de politiek tot prijsverlaging ook hier van invloed moet zijn, zal niet ontkend kunnen worden. Want na de absoluut gemotiveerde afwijzing van devaluatie ligt een noodzakelijke voorwaarde voor uitbreiding van het handelsvolumen slechts in een prijsverlaging.

Sedert 1931 zijn wel alle belangrijke valuta's van de

wereldhuishouding met depreciaties voorgegaan. Enkele valuta's waren met één enkele devaluatie tevreden, andere hebben het devaluatieproces ook wel herhaald. Het blijkt duidelijk, dat niet devaluaties beslissend waren voor de conjunctureele ontwikkeling van de afzonderlijke landen, doch dat veeleer die landen een inderdaad grotere conjunctuuropleving vertoonden, waarbij de banden van het handelsverkeer, inzonderheid ook met betrekking tot den handel tusschen de staten onderling, lossen zijn. Hieruit zal men voor Oostenrijk, en eveneens voor andere landen, die thans slechts in zeer geringe mate de economische opleving meemaken, de richtlijn voor de verdere economische politiek kunnen afleiden.

AANTEKENINGEN.

Javasuiker-afschepingen.

De afschepingen van Java bedroegen gedurende de drie laatste kalenderjaren in metrieke tons:

Destinatie	1936	1935	1934
Europa en Port Saïd v.o.o.	70.259	52.044	113.458
Afrika	27.568	20.961	19.871
Britsch-Indië	107.179	386.528	352.785
Siam	29.688	34.981	26.865
Singapore enz.	94.989	85.042	82.597
Hongkong	184.294	142.837	207.347
China	40.415	54.307	69.970
Aziatisch Rusland.....	—	—	5.592
Japan	273.438	185.217	142.619
Australië en Nw. Zeeland..	51.982	64.683	63.381
Ver. Staten	220	42	662
Diverse landen	491	—	3.277
Totaal	880.523	1.026.642	1.088.424

BOEKAANKONDIGINGEN.

Die Bankaufsichtsgesetze der Welt in deutscher Sprache. Im Auftrag des Deutschen Instituts für Bankwissenschaft und Bankwesen gesammelt von Dr. jur. Johannes C. D. Zahn, Geschäftsführer des Deutschen Instituts für Bankwissenschaft und Bankwesen. (Berlijn, Leipzig 1937. Verlag Walter de Gruyter & Co. Prijs R.M. 30).

Dit werk van meer dan 800 blz. opent de mogelijkheid tot een internationale vergelijking van verschillende bankwetten, doordat de bankwetten van de belangrijkste landen door het genoemde Instituut met behulp van medewerkers in het Duitsch zijn vertaald. Het nog jeugdige Deutsche Bankinstituut heeft hiermede een verdienstelijk werk verricht. Bij een vergelijkende studie moet natuurlijk rekening worden gehouden met de structuur van het particuliere bankwezen en vooral met de structuur van de volkshuishoudingen. Terecht vestigt Dr. O. Chr. Fischer er in de inleiding de aandacht op, dat het niet mogelijk is de bankwetten als een algemeenheid in alle landen in toepassing te brengen. Wij meenen, dat het eerst noodzakelijk is te zoeken naar de oorzaken van de invoering van bankwetten en te trachten de fouten, die in het verleden zijn gemaakt, te zien in het licht van de tijdsomstandigheden. Dan stuit men o.a. op het vraagstuk van de onderlinge betrekkingen tusschen het tempo van industriele ontwikkeling, de rol van het credietwezen en de aard en omvang van de conjunctuurbewegingen. Dit vraagstuk is nog onvoldoende onderzocht.

In elk geval is de staatsinterventie op het gebied van het bankwezen in deze crisis sterk toegenomen. Over het algemeen is de ervaring, opgedaan met deze nieuwe bankwetten, nog gering. Bovendien geven verschillende bankwetten slechts de hoofdlijnen aan, en wordt de uitvoering aan controle-organen overgelaten. Daarom is het een goede gedachte, dat dit boek waarschijnlijk gevolgd zal worden door een studie over de practische uitwerking van de verschillende bankwetten.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. Februari 1937 (in Guldens)

Benaming der middelen	Kohieren voor den dienst 1937 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t./m. dezelfde maand van het vorige jaar ¹⁾
	Totaal bedrag.	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	7.370.471	—	7.370.471	4.544.275
Inkomst.bel. b)	22.315.067	397.351	21.917.716	23.358.351
Vermogensbel. c)	5.790.793	33.614	5.757.178	5.701.420
Verdedig.bel. I	2.760.123	15.018	2.745.105	2.743.167
Bel. v. d. doodehd.	306.352	—	306.352	366.341
Totalen.	38.542.806	445.983	38.096.822	36.713.554

a) ¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het met 1 Mei 1937 aanvangende belastingdienstjaar 1937/1938 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937 en ¼ gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936.

AFDEELING Ib Overige middelen.	Febr. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenkomstige periode 1936
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiemebel.	830.530	1.286.959	1.101.852
Rechten op den invoer	6.959.840	13.610.327	12.502.165
Statistiekrecht	194.275	382.236	255.486
Accijns op zout	162.225	384.106	344.888
Accijns op geslacht	520.807	1.067.219	881.747
Accijns op wijn	46.302	76.925	84.287
Accijns op gedistill.	2.101.629	4.529.331	4.686.343
Accijns op bier	454.016	941.691	984.568
Accijns op suiker	4.338.821	8.787.122	8.430.726
Accijns op tabak	2.728.928	5.517.002	5.625.814
Bel. op gouden en zilverw.	35.352	73.314	70.908
Omzetbelasting	5.628.735	9.727.283	8.879.276
Couponbelasting	919.099	1.542.923	1.279.853
Recht. en boeten v. zegel	3.955.592 ^{a)}	6.329.507	3.006.108
Recht. en boet. v. registr.	1.067.686	2.193.911	1.564.545
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking			
Opbrengst d. loodsgelden	65.352	140.989	93.315
Totalen	33.355.981	63.720.199	55.209.012

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht^{b)} van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 1.145.597 (Beursbel.). ^{a)} Id. f 2.084.843.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1936/1937 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Febr. 1937	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1935/36 tot en met de zelfde maand van 1936
Gemeente.f.belast.	55.609.017	58.557.312
Opc. verm. t. get. v. 50	4.846.853	4.865.512

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1936.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1936 tot en met de maand Febr. 1937
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.125.000	10.198.775
Inkomstenbelasting	74.600.000	67.838.811
Vermogensbelasting	18.375.000	17.729.172
Verdedigingsbel. I	8.000.000	8.359.253
Belasting v. d. doode hand . . .	2.000.000	1.711.200
Divid.- en tantiemebelasting .	13.800.000	13.895.478
Rechten op den invoer	84.000.000	86.243.266
Statistiekrecht	1.600.000	1.813.472
Accijns op zout	2.500.000	1.818.251
Accijns op geslacht	5.000.000	6.335.828
Accijns op wijn	2.000.000	1.950.395
Accijns op gedistilleerd	28.250.000	27.774.081
Accijns op bier	7.000.000	7.166.667
Accijns op suiker	53.000.000	53.189.265
Accijns op tabak	35.000.000	33.810.110
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	499.568
Omzetbelasting	60.000.000	62.273.730
Couponbelasting	5.000.000	5.856.991
Rechten en boeten van zegel	18.600.000	19.844.542
Rechten en boeten v. registr.	14.000.000	9.760.293
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	40.800.000	38.057.595
Opbrengst der loodsgelden . . .	500.000	635.890
Totalen	484.625.000	476.762.633

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1937	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Febr. 1937
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	10.000.000	6.662.070
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	21.000.000	1.052.507
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opercenten op de hoofdsom)	14.000.000	—
Vermogensbelasting (twee en twintig opercenten op de hoofdsom)	2.025.000	—
Inkomstenbelasting (tien opercenten op de hoofdsom)	4.500.000	—
Totalen	51.525.000	7.714.577

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Febr. 1937	1937	1936
Motorrijtuigenbelasting	1.374.699	2.555.870	2.600.250
Rijwielbelasting	13.370	26.163	32.840
Totalen	1.388.069	2.582.033	2.633.090

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	21-27 Mrt. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	21-27 Mrt. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	40.042	325.167	264.945	177	12.902	4.361	338.069	269.306
Rogge	5.408	79.792	64.925	967	1.614	800	81.406	65.725
Boekweit	75	2.161	4.788	—	—	100	2.161	4.888
Mais	20.242	316.674	203.072	200	43.948	42.249	360.622	245.321
Gerst	1.061	107.263	75.613	495	5.439	5.635	112.702	81.248
Haver	—	41.971	14.923	—	2.180	20	44.151	14.943
Lijnzaad	4.253	34.916	43.221	404	64.471	69.951	99.387	113.172
Lijnkoek	1.349	12.864	23.225	—	—	175	12.864	23.400
Tarwemeel	770	8.146	6.052	—	1.340	1.221	9.486	7.273
Andere meelsoorten	397	12.346	8.110	—	1.086	613	13.432	8.723

STATISTIEKEN.

BANK DISCOUNTS.

Table with columns for location (Ned., Bk., Athene, Batavia, Belgrado, Berlijn, Boekarest, Brussel, Boedapest, Calcutta, Dantzig, Helsingfors, Kopenhagen), date, and rate.

OPEN MARKT.

Table with columns for city (Amsterdam, Londen, Berlijn, New York), date (1937, 1936, 1935, 1914), and rate.

1) Koers van 26 Maart en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table showing exchange rates in the Netherlands for cities like London, Berlijn, Parijs, Brussel, Batavia.

Table showing exchange rates for cities like Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, Madrid.

Table showing exchange rates for Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Helsingfors, Buenos Aires, Montreal.

* Notering te Amsterdam. ** Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't iste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table showing exchange rates in New York for London, Parijs, Berlijn, Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table showing exchange rates in London for various cities like Alexandrië, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, Istanbul, Kobe, Lissabon, Mexico, Montevideo, Montreal, Rió de Janeiro, Shanghai, Singapore, Valparaiso, Warschau.

1) Offic. not. 10 Dec. 1932. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1912. 3) Offic. not. 6 Oct. 39/16. 4) id. 11 Mrt. 1935 4/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export“ notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table showing silver and gold prices for London and New York.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the standing of the state treasury for various categories like Vordering en, Verplichtingen.

Table showing the standing of the state treasury for NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table showing the standing of the state treasury for SURINAAMSCHENDE SCHULD.

Table showing the standing of the state treasury for SURINAAMSCHENDE BANK.

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD), TUINBOUWARTIKELEN (WITTE KOOL, UIEN, ROODE KOOL), VLEESCH (RUND-VLEESCH, VARKENS-VLEESCH). Rows show monthly data from 1925 to 1936 and 1937, with values in f and %.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows show monthly data from 1925 to 1936 and 1937, with values in f and %.

1) 3 Mrt. 2) 10 Mrt. 3) 17 Mrt. 4) 24 Mrt. 5) 4 Mrt. 6) 11 Mrt. 7) 18 Mrt. 8) 16 Mrt. 9) 2 Mrt. 10) 9 Mrt. 11) 23 Mrt. 12) Op goudbasis 48,0. 13) Op goudbasis 49,8. 14) Op goudbasis 50,3. 15) Op goudbasis 50,0. 16) Op goudbasis 51,4.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

Table with columns for ZUIVEL EN EIEN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, Zilver). Rows show monthly price data from 1925 to 1936.

6 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg. La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba...

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vurenhout, Steenen), KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee) and INDEXCIJFER. Rows show monthly price data from 1925 to 1936.

De tegenwaarde in guldens, van de £ en \$ noteringen, berekend tegen den wisselkoers van den dag. (Zie E.-S. B. van 7 Oct. 1936, blz. 733).

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 30 Maart 1937.

Activa.			
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	18.908.454,85	
sels, Prom..	Bijbnk. "	365.468,80	
enz. in disc.	Ag.sch. "	1.346.751,60	f 20.620.675,25
Papier o. h. Buitenl. in disconto			"
Idem eigen portef.	f	2.364.000,—	
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.			" 2.364.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f	143.467.427,91 ¹⁾	
incl. vrsch.	Bijbnk. "	4.291.925,01	
in rek.-crt.	Ag.sch. "	31.071.910,11	
op onderp.			f 178.831.263,03
Op Effecten	f	174.312.212,16 ¹⁾	
Op Goederen en Spec.		4.519.050,87	" 178.831.263,03 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk			"
Munt, Goud	f	124.107.380,—	
Muntmat., Goud		795.404.873,55	
			f 919.512.253,55
Munt, Zilver, enz.		16.977.225,13	
Muntmat., Zilver			" 936.489.478,68 ¹⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen			" 39.599.490,53
Gebouwen en Meub. der Bank			" 4.600.000,—
Diverse rekeningen			" 7.306.226,84
Staat d. Nederl. (Wetv. 27/5/32, S. No. 221)			" 11.958.329,12
			f 1.201.769.463,45
Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000,—	
Reservefondsen		3.105.769,04	
Bijzondere reserve		6.300.000,—	
Pensioenfondsen		10.292.834,41	
Bankbiljetten in omloop		813.741.805,—	
Bankassignatiën in omloop		55.814,51	
Rek.-Cour. f Het Rijk	f	74.023.895,25	
saldo's: Anderen		268.717.997,46	" 342.741.892,71
Diverse rekeningen			" 5.531.347,78
			f 1.201.769.463,45
Beschikbaar metaalsaldo	f	474.841.348,26	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is			" 1.187.103.371,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht			"
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)			f 68.518.450,—
2) Waarvan in het buitenland			" 55.280.194,50

Beschikbaar metaalsaldo f 474.841.348,26
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is 1.187.103.371,—
 Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht —

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 68.518.450,—
 2) Waarvan in het buitenland 55.280.194,50

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
30 Maart '37	124107	795.405	813.742	342.798	474.841	81
22 ,, '37	124107	795.423	786.515	366.200	477.795	81
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
30 Maart 1937	20.621	—	178.831	2.364	7.306
22 ,, 1937	20.325	—	174.332	2.364	6.850
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
27 Mrt. '37 ¹⁾	106.840		181.870	51.110	13.648
20 ,, '37 ²⁾	106.290		180.420	49.890	14.166
27 Febr. 1937	88.563	19.338	178.471	55.379	14.361
20 ,, 1937	88.563	18.514	176.603	55.053	14.414
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
27 Mrt. '37 ¹⁾	3.040	77.570		59.470	46
20 ,, '37 ²⁾	2.740	81.950		53.310	46
27 Febr. 1937	2.181	10.793	53.234	61.402	46
20 ,, 1937	1.877	10.922	55.105	56.942	46
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
17 Mrt. 1937	314.617	463.815	49.845	3.765	22.933
10 ,, 1937	314.574	464.475	49.186	4.246	22.299
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
17 Mrt. '37	94.854	22.846	93.969	37.257	50.802	33,0
10 ,, '37	90.074	16.957	93.827	37.667	50.099	33,7
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
19 Mrt. '37	57.359	548	13	10.948	1.275	5.495	3.200
12 ,, '37	57.359	544	15	11.320	1.304	6.314	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Particulieren
19 Mrt. '37	5.640	2.677	85.378	149	1.923	16.689
12 ,, '37	5.640	2.555	86.405	92	1.882	16.733
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij tent. (irc. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Mrt. 1937	67,5	18,8	5,7	4.399,9	45,4
15 ,, 1937	67,4	18,8	5,6	4.448,6	42,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Mrt. 1937	182,0	831,0	4.444,9	834,5	174,4
15 ,, 1937	196,2	914,8	4.522,4	715,8	352,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) w.o. Rentenbankscheine 23, 15 Mrt. resp. 60, 57 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud		Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
24 Mrt.	3.651	56	1.373	38	155	40	4.404	166	734
18 ,,	3.654	56	1.367	38	155	40	4.417	158	727

FEDERAL RESERVE BANK.

Data	Goudvoorraad			Wissels		
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾	„Other cash” ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht	
17 Mrt. '37	8.856,9	8.844,4	265,9	4,3		3,1
10 ,, '37	8.857,6	8.846,4	263,0	4,9		3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
17 Mrt. '37	2.430,2	4.172,8	7.159,6	132,2	80,5	—
10 ,, '37	2.430,2	4.169,5	7.173,9	132,3	80,4	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opsch. schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
10 Mrt. '37	1	9.260	13.541	5.242	27.337	5.147
3 ,, '37	2	9.121	13.597	5.171	27.245	5.167

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.